

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
www.wspolczesnagospodarka.pl

Vol. 7 Issue 4 (2016) 1-12
ISSN 2082-677X

INTERESY KRAJÓW CZŁONKOWSKICH W EUROAZJATYCKIEJ UNII GOSPODARCZEJ

Tomasz Michałowski

Streszczenie

W artykule przedstawiono interesy krajów członkowskich w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EUG), którą tworzą Rosja, Białoruś, Kazachstan, Armenia i Kirgistan. Autor dowodzi, że Rosja zaangażowała się w tworzenie tego projektu przede wszystkim ze względów geopolitycznych. Białoruś, Kazachstan, Armenię i Kirgistan integrację w ramach EUG postrzegają natomiast głównie poprzez pryzmat korzyści gospodarczych. Analizując interesy członków w EUG, autor nawiązuje też do rozwoju sytuacji gospodarczej w poszczególnych krajach ugrupowania w ostatnich latach. Rozważania poprzedza analiza korzyści z międzynarodowej integracji gospodarczej w świetle teorii.

Słowa kluczowe: Euroazjatycka Unia Gospodarcza, integracja gospodarcza, Rosja, Białoruś, Kazachstan

Wstęp

Dnia 1 stycznia 2015 roku zaczęła funkcjonować Euroazjatycka Unia Gospodarcza (EUG). Utworzona ona została przez Rosję, Białoruś i Kazachstan – państwa, które kilka lat wcześniej powołały do życia unię celną. Dzień po rozpoczęciu działalności przez EUG jej członkiem stała się Armenia, a w sierpniu 2015 r. do ugrupowania dołączył Kirgistan¹.

Traktat o Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej ustanowił swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i pracy na obszarze ugrupowania. Jest w nim również mowa o koordynacji

---

¹ Na temat drogi do utworzenia EUG zob. E. Gostomski, T. Michałowski, *Euroazjatycka unia gospodarcza – próba ożywienia instytucjonalnej integracji gospodarczej na obszarze dawnego ZSRR*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2015, nr 41, s. 82-84.

polityki w kluczowych obszarach gospodarczych takich jak energetyka, przemysł, rolnictwo czy transport².

Euroazjatycka Unia Gospodarcza jest przykładem integracji nierównych partnerów. Federacja Rosyjska zdecydowanie dominuje w tym przedsięwzięciu zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i politycznym. W 2014 roku jej udział w łącznym PKB wszystkich pięciu członków unii wynosił 86%. Kraj ten zajmuje również 84% powierzchni ugrupowania i obejmuje 80% jego populacji³.

Wspólna zewnętrzna taryfa celna EUG oparta została na wspólnym kodeksie celnym, który wszedł w życie w 2010 roku w momencie utworzenia unii celnej. Zastosowano w nim w większości stawki celne stosowane wcześniej przez Federację Rosyjską, co potwierdza tezę o dominującym charakterze tego kraju w EUG. Przyjęcie wspólnej zewnętrznej taryfy celnej oznaczało dla Kazachstanu, Armenii i Kirgistanu konieczność mniej więcej podwojenia stosowanych stawek celnych⁴.

Euroazjatycka Unia Gospodarcza połączyła jak dotąd pięć krajów funkcjonujących wcześniej w ramach wspólnej przestrzeni ekonomicznej ZSRR. Znaczenie wzajemnej wymiany handlowej pozostaje jednak różne dla poszczególnych krajów EUG. W 2014 roku w ramach unii celnej Rosji, Białorusi i Kazachstanu handel z innymi członkami ugrupowania największą rolę odgrywał na Białorusi (50,3% wszystkich obrotów towarowych tego kraju z zagranicą), a najmniejszą w Rosji (7,2%). Warto wspomnieć, że w ujęciu całościowym, wymiana towarowa w ramach unii celnej stanowiła w tym czasie jedynie 11,7% łącznej wymiany towarowej z zagranicą wszystkich krajów członkowskich⁵.

Celem niniejszego opracowania jest określenie interesów krajów członkowskich w EUG. Po krótkim teoretycznym wprowadzeniu dotyczącym korzyści z międzynarodowej integracji gospodarczej autor kolejno analizuje interesy Rosji, Białorusi, Kazachstanu, Armenii i Kirgistanu w opisywanym przedsięwzięciu.

1. Korzyści z międzynarodowej integracji gospodarczej w świetle teorii

Teoria międzynarodowej integracji gospodarczej określa m.in. korzyści i koszty przystąpienia przez kraj do ugrupowania integracyjnego. Jedne z wcześniejszych rozważań na ten temat opublikowane zostały w 1950 roku i należą do Jacoba Vinera, który analizując wpływ utworzenia unii celnej na strumienie handlu wewnątrz ugrupowania wyodrębnił efekty kreacji i przesunięcia handlu. Efekt kreacji handlu polega na powstaniu w obrębie ugrupowania nowych strumieni handlu, które nie zaistniałyby w warunkach braku ograniczenia ceł lub innych barier handlowych. Wiąże się on z zastąpieniem mniej efektywnej produkcji w danym kraju ugrupowania bardziej efektywną produkcją z innego kraju członkowskiego (tzw. efekt produkcyjny). Efekt kreacji handlu prowadzi do zaangażowania „uwolnionych” czynników produkcji w bardziej efektywne dziedziny wytwarzania. Z kolei efekt przesunięcia handlu polega na zastąpieniu tańszego importu od bardziej efektywnych producentów z krajów trzecich droższą produkcją od mniej efektywnych wytwórców z krajów partnerskich ugrupowania. Zdaniem Vinera efekt kreacji handlu stanowi niezaprzeczaną korzyść z unii celnej. Natomiast efekt przesunięcia handlu stanowi koszt, czyli stratę z unii. Według Vinera to czy unia celna przyniesie więcej korzyści ekonomicznych niż strat zależy od względnej siły obu efektów⁶.

² Dogovor o Evrazijskom ehkonomicheskom sojuze, <http://www.eurasiancommission.org> (02.04.2016).

³ World Development Indicators, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

⁴ D.G. Tarr, *The Eurasian Economic Union among Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia and the Kyrgyz Republic: Can it succeed where its predecessor failed?*, <http://as.vanderbilt.edu> (02.04.2016).

⁵ Gosudarstva – Chleny Tamozhennogo Sojuza i Edinogo Ehkonomicheskogo Prostranstva, Euroazjatycka Komisja Gospodarcza, Moskwa 2015, s. 131.

⁶ J. Viner, *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York 1950.

Nawiązując do teorii statycznych efektów liberalizacji handlu w ramach unii celnej J. Vinera, James E. Meade stwierdził, że względne wielkości efektów kreacji i przesunięcia handlu nie są wystarczające dla określenia wpływu utworzenia unii celnej na dobrobyt jej członków. W celu określenia tego wpływu konieczne jest wzięcie pod uwagę, w jakim stopniu wzrastają koszty na każdej jednostce przesuwanego handlu oraz, w jakim stopniu spadają koszty na każdej jednostce kreowanego handlu. Meade zwrócił również uwagę na fakt, że rozważania Vinera dotyczące negatywnego oddziaływania efektu przesunięcia na dobrobyt ugrupowania oparte zostały na założeniu występowania nieelastycznego popytu. Meade argumentował natomiast, że niższe ceny będące efektem zastąpienia nieefektywnej produkcji krajowej tańszą produkcją zagraniczną prowadzić mogą do wzrostu popytu (efekt konsumpcyjny), a tym samym zwiększenia importu (efekt ekspansji handlu). Zdaniem Meade'a pozytywne oddziaływanie unii na dobrobyt będzie mieć miejsce w sytuacji, gdy łączne działanie efektów kreacji i ekspansji handlu przeciwważy efektowi przesunięcia handlu⁷.

Do podobnych wniosków doszedł Richard Lipsey, który również zwrócił uwagę na znaczenie efektu konsumpcyjnego w unii celnej. Zdaniem Lipseya może on z nadwyżką zrekompensować stratę wynikającą z efektu przesunięcia handlu, czego rezultatem będzie wzrost dobrobytu członków ugrupowania⁸.

Rozważania na temat statycznych efektów unii celnej były kontynuowane przez wielu innych ekonomistów⁹. Obejmowały one analizę w kontekście takich problemów jak wpływ wielkości redukcji stawek celnych na dobrobyt, efekt *terms of trade* unii celnej, integracja pomiędzy konkurencyjnymi i komplementarnymi partnerami, handel pomiędzy krajami o podobnym i różnym poziomie dochodu, handel wewnątrz- i międzygałęziowy, itd.¹⁰

E. Kawecka-Wyrzykowska omawiając wpływ utworzenia preferencyjnego porozumienia regionalnego na strumienie handlu, konkluduje, że do czynników sprzyjających ujawnieniu się przewagi efektu kreacji nad przesunięciem handlu należą: wysoki poziom rozwoju gospodarczego oraz duże podobieństwo struktury produkcji integrujących się państw, wysoki wyjściowy poziom stawek celnych, wysokie koszty transportu między krajami przystępującymi do unii celnej, duża liczba integrujących się państw i wysoki poziom zamożności na jednego mieszkańca, duże wzajemne znaczenie ekonomiczne partnerów, rozwinięta infrastruktura gospodarcza, polityka gospodarcza członków ugrupowania ułatwiająca integrację i minimalizująca jej negatywne efekty uboczne¹¹.

Teoria międzynarodowej integracji gospodarczej oprócz efektów statycznych wyróżnia również efekty dynamiczne, które ujawniają się w dłuższym okresie. Badania w tym zakresie zostały zapoczątkowane na początku lat 60. XX wieku przez Belę Balassa¹². Efekty dynamiczne związane są z procesami dostosowawczymi gospodarek i przedsiębiorstw do nowej sytuacji. Efekty te dotyczą przede wszystkim intensyfikacji konkurencji i związanego z tym wzrostu efektywności, korzyści skali, rozwoju handlu wewnątrzgałęziowego, wzrostu inwestycji, w tym zagranicznych, wzrostu zaawansowania technologicznego, itd.

Uważa się często, że dynamiczne efekty integracji odgrywają większe znaczenie w przypadku krajów rozwijających się. Rynki wewnętrzne tych krajów są nierzadko zbyt małe, aby pozwolić miejscowym wytwórcom uzyskać korzyści skali. Współpraca w ramach

⁷ J.E. Meade, *The theory of customs unions*, North Holland Publ. Co., Amsterdam 1955.

⁸ R.G. Lipsey, *The theory of customs unions: Trade diversion and welfare*, "Economica" 1957, Vol. 24.

⁹ Wśród nich znaleźli się m.in.: C.A Cooper i B.F. Massell, H.G. Johnson, R. Pomfret, M.B. Krauss, J. Tinbergen, T. Scitovsky.

¹⁰ Zob. A.S. Hosny, *Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature*, "International Journal of Economy, Management and Social Sciences" 2013, 2(5), s. 135-138.

¹¹ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Preferencyjne porozumienia handlowe: ułatwienie czy bariera dla wielostronnego systemu handlowego WTO oraz handlu międzynarodowego? (referat przygotowany na konferencję naukową PAN i Rosyjskiej Akademii Nauk, 25-26 czerwca 2013, Warszawa)*, <http://www.kawecka.eu> (19.04.2016).

¹² B. Balassa, *The Theory of Economic Integration*, Richard D. Irwin, Homewood, Illinois 1961.

ugrupowania integracyjnego pozwala poszerzyć rynek, zwiększyć produkcję, stworzyć nowe możliwości innowacyjne, zmienić wzorce inwestycji, itd.¹³

2. Cele Rosji w EUG

Rosja silnie się zaangażowała w tworzenie EUG i jest zainteresowana członkostwem w niej przede wszystkim ze względów geopolitycznych. Traktuje ona Białoruś, Kazachstan i pozostałe azjatyckie republiki b. ZSRR jako swoją strefę wpływów. Dlatego dąży do umocnienia tam swojej obecności i osłabienia ekspansji Chin, Turcji i USA na obszarze poradzieckim. Chce również zapobiec integracji państw tego obszaru z krajami Unii Europejskiej. Jest więc żywotnie zainteresowana, aby do EUG, w której gra pierwsze skrzypce, należały też takie kraje jak Uzbekistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Azerbejdżan.

Tabela 1. Zmiany PKB (w ujęciu realnym) członków EUG w latach 2008-2014, w %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rosja	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,4	1,3	0,6
Białoruś	10,2	0,2	7,7	5,5	1,7	1,1	1,6
Kazachstan	3,3	1,2	7,3	7,5	5,0	6,0	4,4
Armenia	6,9	-14,1	2,2	4,7	7,2	3,3	3,5
Kirgistan	8,4	2,9	-0,5	6,0	-0,1	10,9	3,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie World Development Indicators, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

Od czasów rozpadu Związku Radzieckiego w gospodarce rosyjskiej zaszły poważne zmiany. W latach 90. XX wieku dokonano prywatyzacji najważniejszych gałęzi produkcji. Pod kontrolą państwa pozostawiono jedynie strategiczne sektory przemysłu w tym przede wszystkim energetykę i przemysł obronny. Pomiędzy kryzysem rosyjskim w 1998 r. a globalnym kryzysem finansowym w 2008 r. gospodarka Rosji rozwijała się w tempie 7,1% rocznie (średnia dla lat 1999-2007)¹⁴. U źródeł silnego wzrostu gospodarczego w Rosji w tym okresie leżał w dużej mierze boom na rynku surowców naturalnych. Gospodarka rosyjska jest szczególnie silnie uzależniona od eksportu ropy naftowej i gazu ziemnego, który stanowi 2/3 całego eksportu kraju. Sektor ropy i gazu ziemnego jest również źródłem około połowy dochodów budżetu federalnego, a jego udział w PKB kraju przekracza 20%¹⁵. W 2009 r. Rosja ucierpiała szczególnie mocno w wyniku globalnego kryzysu gospodarczego, PKB kraju skurczył się o 7,8%. W latach 2010-2011 gospodarka rosyjska powróciła na ścieżkę wzrostu, jednak nie osiągnęła dynamiki z okresu przed kryzysem (tab. 1).

W latach 2012-2013 tempo wzrostu gospodarczego Rosji słabło, osiągając w 2013 r. 1,3%. W 2014 r. w efekcie spadających cen ropy naftowej i gazu ziemnego oraz sankcji Zachodu wymierzonych w rosyjskie banki oraz sektor naftowy i zbrojeniowy gospodarka rosyjska znalazła się na granicy recesji. W gospodarce nasiliły się negatywne tendencje: pogłębił się odpływ kapitału, a rezerwy walutowe banku centralnego Rosji spadły o jedną czwartą. W efekcie silnej deprecjacji rubla i wprowadzonego przez miejscowe władze embarga na wóz artykułów rolno-spożywczych z krajów Unii Europejskiej, USA, Australii i Kanady stopa

¹³ V. Sharan, *International Business: Concept, Environment and Strategy*, Dorling Kindersley, Delhi 2011, s. 204-205.

¹⁴ *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

¹⁵ S. Drobyshevsky, *Russia: Prospects for Growth and Convergence*, [w:] *Think Tank 20: Growth, Convergence and Income Distribution: The Road from the Brisbane G-20 Summit*, Brookings, Washington, D.C. 2014, s. 149.

inflacji na koniec roku przekroczyła 11%¹⁶. W 2015 r. negatywne tendencje w gospodarce rosyjskiej uległy pogłębieniu. Według danych MFW z kwietnia 2016 r. gospodarka rosyjska skurczyła się w 2015 r. o 3,7%, a w 2016 r. PKB tego kraju spadnie prawdopodobnie o kolejne 1,8%¹⁷.

Z gospodarczego punktu widzenia ustanowienie bliższej współpracy z Białorusią, Kazachstanem czy też innymi azjatyckimi republikami b. ZSRR będzie mieć dla Rosji ograniczone znaczenie. W 2014 r. wymiana towarowa z Białorusią i Kazachstanem – krajami, które w 2014 r. generowały 94% PKB reszty ugrupowania (EUG bez Rosji) – stanowiła mniej niż 7% wartości całkowitych obrotów handlowych Rosji z zagranicą¹⁸. Na koniec września 2015 r. udział Białorusi i Kazachstanu w zasobach bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) przyjętych przez Rosję wynosił zaledwie 0,3%, a w zasobach rosyjskich inwestycji bezpośrednich za granicą 1,9%¹⁹. Żaden z analizowanych krajów nie jest w stanie zaoferować Rosji surowców naturalnych czy technologii, które nie byłyby w jej posiadaniu. Integracja na rosyjskich warunkach, uwzględniająca konieczność podwyższenia przez Białoruś, Kazachstan, Armenię i Kirgistan ceł importowych, oznacza jednak relatywny wzrost konkurencyjności towarów rosyjskich na rynkach tych krajów, co w warunkach pogarszającej się sytuacji gospodarczej w Rosji nie pozostaje dla niej bez znaczenia. Integracja powinna być szczególnie korzystna dla rosyjskiego sektora motoryzacyjnego (wprowadzenie wysokich ceł na samochody importowane z krajów trzecich), przemysłu spożywczego (zniesienie barier pozataryfowych) oraz przemysłu rafineryjnego, który będzie konkurować pod względem jakości z produktami białoruskimi, a przede wszystkim ze słabo rozwiniętym sektorem przetwórstwa ropy naftowej w Kazachstanie²⁰.

Ceną jaką Rosja płaci za pogłębianie relacji gospodarczych z Białorusią czy Armenią jest subsydiowanie tamtejszych gospodarek²¹.

3. Interesy Białorusi

Po przejściu władzy w 1994 r. przez prezydenta A. Łukaszenka Białoruś stała się republiką prezydencką, z wyraźnymi cechami państwa autorytarnego. Nastąpił odwrót od reform rynkowych, zahamowano prywatyzację przedsiębiorstw rynkowych i wzmocniono kontrolę rządu nad gospodarką (administracyjne regulowanie cen i kursu walutowego, utrzymywanie subwencjonowania nierentownych przedsiębiorstw). Hybrydowy system gospodarczy z udziałem własności państwowej i prywatnej, zdominowany przez państwową biurokrację, utrzymuje się do dzisiaj. W systemie gospodarczym Białorusi dużą rolę odgrywa więc państwo²², które stymuluje wzrost gospodarczy poprzez kredyty bankowe, subsydia i inwestycje infrastrukturalne, a rozwój sektora prywatnego następuje w sposób selektywny i powolny. Rząd ponosi ciężar finansowania rozbudowanych świadczeń socjalnych, ale dzięki temu Białoruś w mniejszym stopniu niż inne państwa reformujące system społeczno-gospodarczy dotknięta została pauperyzacją typową dla okresu reform systemowych. Na Białorusi także bezrobocie utrzymuje się na niskim poziomie. W kraju zatem utrzymywana jest równowaga społeczna, ale na niskim poziomie dochodu, co koliduje ze stosunkowo wysokim

¹⁶ Russian Federation Federal State Statistics Service, <http://www.gks.ru> (31.03.2016).

¹⁷ *World Economic Outlook Database, April 2016*, <http://www.imf.org> (17.05.2016).

¹⁸ Russian Federation Federal State Statistics Service, <http://www.gks.ru> (31.03.2016).

¹⁹ Central Bank of the Russian Federation, <http://www.cbr.ru> (31.03.2016).

²⁰ I. Wiśniewska, *Eurasian integration: Russia's attempt at the economic unification of the post-Soviet area*, OSW Studies, No. 44, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2013, s. 27-28.

²¹ Ibidem; S. Roberts, *The Eurasian Economic Union: Breaking the pattern of post-Soviet integration?*, *The Finnish Institute of International Affairs*, Helsinki, September 2014, s. 13.

²² W rękach państwa znajduje się 80% potencjału gospodarczego kraju.

potencjałem kapitału ludzkiego i wywiera presję na nisko opłacanych fachowców i specjalistów do poszukiwania pracy za granicą²³.

W latach 2000-2008 Białoruś odnotowywała stosunkowo wysokie tempo wzrostu PKB (od 4,7% w 2001 r. do 10,2% w 2008 r.)²⁴. Załamanie wzrostu gospodarczego wystąpiło w szczytowym okresie światowego kryzysu gospodarczego w 2009 r. Bardzo trudnym dla białoruskiej gospodarki był też 2011 rok, w którym inflacja przekroczyła 100%, a miejscowa waluta w stosunku do dolara USA utraciła 71% swej wartości. Także kolejne lata obnażały słabości białoruskiego modelu gospodarczego: brak silnych wewnętrznych mechanizmów wzrostu gospodarczego, duża zależność od zmiennych czynników zewnętrznych, problemy w sektorach naftowym i chemicznym²⁵.

Gospodarka Białorusi jest najbardziej otwartą gospodarką wśród krajów członkowskich EUG – wartość obrotów handlu towarowego z zagranicą w stosunku do PKB w 2014 r. wynosiła 101%, podczas gdy analogiczny wskaźnik dla Kirgistanu wyniósł 95%, dla Kazachstanu – 55%, Armenii – 51%, a dla Rosji – 43%²⁶.

Białoruś prawie wszystkie nośniki energii importuje z Rosji (20,1 mld m³ gazu ziemnego i 22,2 mln ton ropy naftowej w 2014 r.)²⁷. Rosja jest najważniejszym partnerem handlowym Białorusi – w 2014 r. na handel z Rosją przypadało blisko 49% jej obrotów handlowych z zagranicą. Natomiast znikomą rolę w handlu zagranicznym Białorusi odgrywają: Kazachstan, którego udział w obrotach wynosił w tym samym czasie 1,3%, a także Azerbejdżan, Armenia i Kirgistan (łącznie 0,6%)²⁸.

Bardzo ważną rolę w gospodarce białoruskiej odgrywa przerób rosyjskiej ropy naftowej i następnie eksport płynnych paliw do Rosji (z eksportu wyrobów petrochemicznych pochodzi aż 2/3 wszystkich dochodów Białorusi z jej eksportu). W ostatnich latach kością niezgody w białorusko-rosyjskich relacjach handlowych są cła nakładane na eksportowane przez Białoruś do Rosji wyroby petrochemiczne. Wprawdzie Rosja nie nakłada ceł na eksportowaną do Białorusi ropę naftową, ale w zamian musi ona przekazywać Rosji całość wpływów z ceł nakładanych na eksport paliw na rynek rosyjski. Stawki celne ustala przy tym Rosja, w efekcie Białoruś przekazuje Rosji każdego roku wiele milionów dolarów. W interesie Białorusi leży więc pełna liberalizacja obrotów ropą naftową i paliwami płynnymi w ramach EUG, ale ma to nastąpić dopiero w 2025 r.

Inną bardzo ważną kwestią związaną z członkostwem Białorusi w EUG jest otwarcie rynku krajów członkowskich EUG dla białoruskich produktów przemysłowych i rolnych, których eksport do rozwiniętych krajów europejskich jest utrudniony z powodów politycznych i niedostatecznej jakości towarów. Korzyści Białorusi ze zniesienia ceł w ramach EUG są niekwestionowane. Nakładają się na nie korzyści z jej pozycji jako kraju tranzytowego i miejsca realizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych pochodzących z Rosji i Kazachstanu. Nie bez znaczenia jest też wzrost konkurencji na rynku białoruskim w wyniku napływu towarów z krajów członkowskich, co będzie wymuszać w firmach białoruskich redukcję kosztów produkcji i wzrost jakości wytwarzanych towarów²⁹.

²³ *Białoruś, Moldawia i Ukraina wobec wyzwań współczesnego świata*, red. T. Kapuśniak, K. Fedorowicz, M. Gołoś, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2009, s. 43-44.

²⁴ *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

²⁵ *Auswärtiges Amt, Deutschland, Belarus. Grundlinien und Eckdaten der Wirtschaftspolitik, Oktober 2014*, <http://www.auswaertiges-amt.de> (12.12.2014).

²⁶ *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

²⁷ *Belarusian Yearbook 2014. A survey and analysis of developments in the Republic of Belarus in 2014*, Website of the Expert Community of Belarus Nashe Mnenie ('Our Opinion'), Agency for Social and Political Expert Appraisal, Vilnius 2015, s. 238, 243.

²⁸ National Statistical Committee of the Republic of Belarus, <http://www.belstat.gov.by> (31.03.2016).

²⁹ C. Atilgan (i in.), *Die Eurasische Union. Ein Integrationsprojekt auf dem Prüfstand*, „KAS Auslandsinformationen” 2/2014, s. 36-43.

4. Oczekiwania Kazachstanu

W 2014 r. PKB Kazachstanu wynosił 218 mld USD, co stanowiło 10% PKB całej EUG. W przeliczeniu na jednego mieszkańca PKB wyniósł 12,6 tys. USD, co odpowiadało 99% rosyjskiego poziomu PKB *per capita*, 157% białoruskiego, 325% armeńskiego i 993% kirgiskiego³⁰. Od 2010 r. kazachski PKB rośnie szybciej niż PKB Rosji i pozostałych krajów EUG (zob. tab. 1).

Gospodarka Kazachstanu w dużym stopniu opiera się na przemyśle wydobywczym, a szczególnie na eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu. Produkcji ropy naftowej Kazachstan zawdzięcza aż 20-30% swego PKB i około 60% dochodów z eksportu³¹. Dzięki ropie naftowej i wydobyciu gazu ziemnego, Kazachstan dysponuje bardzo wysokim dodatnim saldem obrotów towarowych z zagranicą (w 2014 r. wynosiło ono ponad 38 mld USD) i solidnymi finansami publicznymi i to pomimo utrzymywania się na wysokim poziomie wydatków socjalnych³². Przy wsparciu inwestorów zagranicznych, głównie z Chin, Kazachstan intensywnie rozwija górnictwo, ale również wiele inwestuje się w modernizację rolnictwa, przemysłu przetwórczego i rozbudowę infrastruktury. Głównymi partnerami handlowymi Kazachstanu w 2014 r. w eksporcie były: Włochy z udziałem 20,5%, Chiny (12,6%), Holandia (11,2%), Rosja (6,6%), natomiast w imporcie Rosja (32,0%), Chiny (26,2%), Niemcy (5,2%) i USA (2,9%)³³.

W porównaniu do Białorusi i Rosji, w zakresie wymiany towarowej, Kazachstan odnotowuje mniejsze korzyści z integracji euroazjatyckiej. Słabo zdywersyfikowana struktura produkcji i oparcie eksportu na sprzedaży ropy naftowej ograniczają korzyści z dostępu do rynku bogatej w paliwa energetyczne Rosji³⁴. Jak dotąd Kazachstan skorzystał też niewiele na wymianie kapitałowej z krajami EUG. Udział inwestycji rosyjskich w całkowitych zasobach BIZ przyjętych przez Kazachstan wynosił na koniec 2014 roku jedynie 2,6%. Dla przykładu, w przypadku Białorusi powyższy wskaźnik kształtował się na poziomie 57,2%³⁵.

W 2015 r. w gospodarce kazachskiej uwidoczniły się negatywne tendencje związane z silnym spadkiem ceny ropy naftowej, słabszym popytem ze strony Rosji i Chin oraz tzw. efektem zaufania (odzwierciedlającym rozwój wydarzeń w regionie) oddziałującym ujemnie na poziom konsumpcji prywatnej i inwestycji krajowych³⁶. W rezultacie tempo wzrostu gospodarczego spadło do niewiele ponad 1%, po raz pierwszy od 2009 r. odnotowano deficyt budżetowy (-5,3% PKB) oraz ujemne saldo na rachunku bieżącym bilansu płatniczego³⁷.

Kazachstan do integracji w ramach EUG podchodzi bardzo pragmatycznie. Pragnie tą drogą realizować wyłącznie cele gospodarcze, a integracją polityczną nie jest w ogóle zainteresowany. Ze ściślejszej integracji spodziewa się uzyskać następujące korzyści³⁸:

- szerszy dostęp produktów i usług kazachskich do rynków krajów EUG,
- możliwość rozwijania przygranicznej współpracy gospodarczej z obwodami Federacji Rosyjskiej,

³⁰ *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016).

³¹ *Kazakhstan Long-Term Ratings Lowered To 'BBB' From 'BBB+' Following Oil Price Decline; Outlook Negative*, Standard & Poors Rating Services, McGraw Hill Financial, February 9, 2015, <http://www.standardandpoors.com/ratingsdirect>.

³² Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Committee of Statistics, <http://stat.gov.kz> (01.04.2016).

³³ *Ibidem*.

³⁴ V. Fedorenko, *Eurasian Integration: Effects on Central Asia*, Rethink Paper, Rethink Institute, No. 23, Washington, D.C. 2015, s. 8.

³⁵ *IMF eLibrary Data, Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)*, <http://data.imf.org> (01.04.2016).

³⁶ *Republic of Kazakhstan, 2015 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report for The Republic of Kazakhstan*, IMF Country Report No. 15/241, Washington, D.C., September 2015, s. 6.

³⁷ *World Economic Outlook Database, April 2016*, <http://www.imf.org> (17.05.2016).

³⁸ D. Satpajew, *Die Eurasische Wirtschaftsunion als geopolitisches Instrument und Wirtschaftsraum*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, Juni 2014, s. 3.

- pozyskanie BIZ z krajów EUG,
- zwiększenie atrakcyjności kazachskich BIZ w krajach unii,
- stworzenie infrastruktury drogowej i logistycznej do obsługi strumieni towarów przepływających między Europą i Azją,
- uzyskanie dla firm z Kazachstanu równoprawnego dostępu do szlaków kolejowych Rosji i Białorusi,
- umożliwienie obywatelom Kazachstanu podejmowania pracy w innych krajach EUG.

5. Armenia i Kirgistan w integracji euroazjatyckiej

Armenia i Kirgistan to dwie najmniejsze, a zarazem najbiedniejsze gospodarki EUG. W roku 2014 łączny PKB tych dwóch krajów nie przekraczał 1% PKB całego ugrupowania. PKB *per capita* Armenii kształtował się w tym samym czasie na poziomie 3874 USD, a Kirgistanu nie przekraczał 1270 USD³⁹.

Po załamaniu z lat 1991-1993 od roku 1994 gospodarka armeńska doświadczała szybkiego wzrostu. W latach 1994-2000 tempo wzrostu PKB wynosiło średnio ponad 5% rocznie, a w latach 2001-2008 przekraczało 11%. Globalny kryzys finansowy i gospodarczy doprowadził jednak do głębokiej recesji w Armenii w 2009 r., kiedy gospodarka tego kraju skurczyła się o ponad 14%. W latach 2010-2014 tempo wzrostu gospodarczego Armenii było dużo niższe niż przed kryzysem i kształtowało się na poziomie średnio około 4% rocznie.

Przed 1991 r., w okresie gospodarki centralnie sterowanej, Armenia znacząco rozwinęła sektor przemysłowy, przede wszystkim chemiczny, elektroniczny, maszynowy, spożywczy i tekstylny. Dostarczała wyroby przemysłowe do innych republik Związku Radzieckiego, otrzymując w zamian surowce i energię⁴⁰. Obecnie wciąż duże znaczenie w gospodarce Armenii odgrywa rolnictwo, które generuje około 20% PKB i zapewnia pracę 40% osób zatrudnionym w tym kraju. Ważną rolę pełni przemysł wydobywczy, który jest głównym sektorem generującym eksport⁴¹. Armenia dysponuje m.in. złożami miedzi i molibdenu, cynku, złota, ołowiu, marmuru, bazaltu, granitu, boksytów. Duże znaczenie ma przemysł przetwórczy, zwłaszcza chemiczny i farmaceutyczny. W ostatnich latach mocno rozwinął się sektor ICT, który w 2013 r. wytworzył 3,6% PKB i zapewnił 9% wpływów z tytułu eksportu⁴². W okresie przed globalnym kryzysem w szybkim tempie rozwijało się także budownictwo, które napędzało wzrost gospodarczy⁴³. Udział tego sektora w PKB Armenii spadł jednak z 18,2% w 2008 r. do 7,4% w 2013 r.⁴⁴

Gospodarka armeńska jest ściśle powiązana z gospodarką rosyjską, głównie poprzez handel, inwestycje oraz przekazy pieniężne migrantów. Rosja jest najważniejszym partnerem handlowym Armenii. W 2014 roku udział Rosji w wartości armeńskiego eksportu wynosił 20%, a importu 25%⁴⁵. Rosja jest głównym nabywcą armeńskich metali i produktów rolnych, a także głównym źródłem importu Armenii, szczególnie maszyn i urządzeń, surowców energetycznych, w tym gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw jądrowych. Z kolei, jeżeli chodzi o BIZ, udział Rosji w zasobach tego rodzaju inwestycji w Armenii wynosił na koniec 2014 r. 40%. Federacja Rosyjska jest głęboko zaangażowana w strategiczne sektory gospodarki

³⁹ *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (01.04.2016).

⁴⁰ *Armenia Investment, Trade Laws and Regulations Handbook*, Volume 1, International Business Publications, Washington, D.C. 2015, s. 17, 34.

⁴¹ *Armenia Country Program Snapshot*, World Bank, Washington, D.C. 2015, s. 3-4.

⁴² *Ibidem*, s. 5.

⁴³ *2014 Article IV Consultation and First Review Under The Extended Arrangement – Staff Report; Staff Supplement; And Press Release*, IMF Country Report No. 15/65, IMF, Washington, D.C. 2015, s. 21.

⁴⁴ *Macroeconomic Overview of Armenia*, Venue Consulting Group, Yerevan 2014, s. 5.

⁴⁵ *IMF eLibrary Data, Direction of Trade Statistics (DOTS)*, <http://data.imf.org> (02.04.2016).

armeńskiej, takie jak energia, transport i komunikacja. Dla przykładu, rosyjski Gazprom stał się właścicielem firmy ARG, narodowego dystrybutora gazu w Armenii, a koleje rosyjskie mają kontrolny pakiet udziałów w kolejach armeńskich⁴⁶.

Przekazy pracowników armeńskich zatrudnionych w Federacji Rosyjskiej stanowią inny kluczowy kanał powiązań pomiędzy obydwoma krajami. Transfery pieniężne migrantów odgrywają fundamentalną rolę w gospodarce armeńskiej. W latach 2007-2013 stanowiły one 16% PKB Armenii i były o ponad jedną trzecią większe od wpływów z tytułu eksportu, dwukrotnie przewyższały natomiast wielkość napływu BIZ do tego kraju. Znakomita większość środków z tytułu przekazu migrantów (80-90%) pochodzi z Federacji Rosyjskiej⁴⁷. Przed przystąpieniem do EUG obywatele Armenii nie mogli legalnie, bez zezwolenia, pracować na terenie Rosji. Akcesja do unii, gwarantująca swobodny przepływ pracowników, oznaczała możliwość zalegalizowania pracy i pobytu na terytorium Federacji Rosyjskiej dla olbrzymiej rzeszy migrantów armeńskich⁴⁸.

Innym ważnym motywem akcesji Armenii do EUG była chęć zapewnienia sobie gwarancji bezpieczeństwa ze strony Rosji w trwającym od wielu lat konflikcie z Azerbejdżanem o Górski Karabach. Mówiło się nawet o groźbach dotyczących wycofania poparcia dla Armenii w tej kwestii ze strony Moskwy, w przypadku gdyby kraj ten nie przystąpił do EUG⁴⁹.

Natomiast, jeżeli chodzi o Kirgistan, już za czasów ZSRR, była to jedna z najbiedniejszych republik związkowych. W latach 1991-1996, kraj ten doświadczył zapaści gospodarczej, tracąc około połowę PKB. Od 1997 r. do 2014 r. tempo wzrostu gospodarczego Kirgistanu było bardzo zmienne, wynosząc średnio poniżej 5% rocznie. PKB tego kraju w ujęciu realnym osiągnął swoją wartość sprzed rozpadu Związku Radzieckiego dopiero w 2009 r.⁵⁰

Ważnym sektorem gospodarki kirgiskiej pozostaje rolnictwo, które generuje mniej więcej jedną czwartą PKB i dostarcza pracę jednej trzeciej osób zatrudnionych w tym kraju. Bardzo duże znaczenie ma sektor wydobywczy, który jest źródłem 26% wpływów podatkowych, 10% PKB i połowy wpływów z tytułu eksportu⁵¹. Szczególnie istotną rolę odgrywa wydobywanie złota, które w latach 2001-2012 generowało przeciętnie 7% PKB i niemal 35% wpływów z tytułu eksportu⁵².

Ważnym sektorem gospodarki Kirgistanu jest energetyka, której udział w PKB dochodzi do 4%. Większość obecnych zdolności wytwórczych kraju w tym zakresie tworzy energia wodna⁵³.

Gospodarka kirgiska pozostaje w dużej zależności od gospodarek kazachskiej i rosyjskiej, a ostatnio również, w coraz większym zakresie – chińskiej. Kazachstan stał się największym w regionie centrum reeksportu towarów chińskich na rynki kazachski i rosyjski. Według szacunków działalność związana z reeksportem zapewnia pracę 50 tys. osób, przyczynia się również do rozwoju sektora odzieżowego w tym kraju, w którym zatrudnienie znajduje 150 tys. osób z łącznej populacji kraju liczącej 5,8 mln⁵⁴. W 2014 r. 55% wartości importu kirgiskiego pochodziło z Chin. Kazachstan był drugim partnerem Kirgistanu w eksporcie (28% udziału w kirgiskim eksporcie w 2014 r.), zaraz po Uzbekistanie (29%). Z kolei, jeżeli chodzi o zasoby

⁴⁶ Economic Analysis (Summary), Country Partnership Strategy: Armenia, 2014–2018, <http://www.adb.org> (02.04.2016).

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ D.G. Tarr, op. cit.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ World Development Indicators, <http://data.worldbank.org> (01.04.2016).

⁵¹ Kyrgyz Republic Overview, <http://www.worldbank.org> (01.04.2016).

⁵² The Kyrgyz Republic: Strategic Assessment of the Economy. Promoting Inclusive Growth, Asian Development Bank, Mandaluyong City 2014, s. 13.

⁵³ Kyrgyz Republic Overview, j.w.

⁵⁴ G. Kubayeva, Economic Impact of The Eurasian Economic Union on Central Asia, Central Asia Security Policy Briefs, No. 20, Bishkek, February 2015, s. 9-10.

BIZ przyjętych przez Kirgistan, na koniec 2014 r, udział Chin wynosił w nich 23%, Rosji ponad 7%, a Kazachstanu 6% (najwięcej kapitału zainwestowały w Kazachstanie podmioty kanadyjskie – 28%)⁵⁵.

Podobnie jak w przypadku Armenii, w gospodarce kirgiskiej bardzo dużą rolę odgrywają transfery od migrantów. Przed akcesją do EUG 92% migrujących pracowników wyjeżdżało do Rosji, 8% do Kazachstanu. Same przekazy środków od migrantów z Rosji stanowiły aż około 30% PKB Kirgistanu. Przystąpienie do EUG stało się dla Kirgistanu m.in. środkiem rozwiązania problemu nielegalnych migrantów kirgiskich w Federacji Rosyjskiej, dając zarazem szansę na zapewnienie im lepszych warunków, takich jak równe prawa, dostęp do ochrony zdrowia, itp. Pojawiały się jednocześnie głosy, że negocjatorzy rosyjscy grozili, że nieprzystąpienie Kirgistanu do EUG spowoduje wprowadzenie restrykcji w stosunku do migrantów kirgiskich w Federacji Rosyjskiej⁵⁶.

Poza korzyściami związanymi z rozwiązaniem problemu nielegalnych migrantów, Kirgistan liczył także na zwiększenie rosyjskich inwestycji bezpośrednich na swoim terytorium oraz pomoc finansową ze strony Federacji Rosyjskiej. Pomoc ta miała m.in. zrekompensować skutki podniesienia ceł na towary pochodzące z Chin, które stanowić miały dla Kirgistanowi znaczący koszt przystąpienia do EUG⁵⁷.

Zakończenie

Projekt EUG odzwierciedla bez wątpienia ambicje geopolityczne Federacji Rosyjskiej. Analizowane przedsięwzięcie ma stanowić dla tego kraju przede wszystkim narzędzie pozwalające na skuteczne wzmocnienie własnych wpływów na obszarze poradzieckim. Aspekt ekonomiczny integracji ma dla Rosji zdecydowanie drugorzędne znaczenie.

Dla Białorusi, Kazachstanu, Armenii i Kirgistanu integracja w ramach EUG przynieść ma głównie według zamierzeń korzyści gospodarcze związane w szczególności z dostępem do dużego rynku rosyjskiego, przyciąganiem rosyjskich inwestycji, umożliwieniem własnym obywatelom legalnej pracy na terenie Federacji Rosyjskiej, czy – jak ma to miejsce w przypadku Białorusi i Armenii – dostępem do rosyjskiej ropy i gazu po obniżonych cenach. Konsumenci tych krajów mają skorzystać ze wzrostu konkurencji na rynku. Dla Armenii akcesja do EUG wiązała się też z elementem bezpieczeństwa.

Warto zwrócić uwagę, że udział w projekcie rodzi dla Białorusi, Kazachstanu, Armenii i Kirgistanu również konkretne koszty ekonomiczne. Wiąże się one w dużej mierze z przyjęciem wyższych wspólnych ceł. Mogą one oznaczać dla konsumentów wyższe ceny niektórych towarów, ale również wzmocnić siłę efektu przesunięcia handlu i ograniczyć tym samym korzyści statyczne integracji. Atrakcyjności EUG dla Białorusi, Kazachstanu, Armenii i Kirgistanu nie sprzyja również bieżąca sytuacja ekonomiczna Rosji, na którą ujemnie wpływają niskie ceny ropy naftowej i sankcje ekonomiczne Zachodu, którymi objęty został ten kraj.

Literatura

1. *2014 Article IV Consultation and First Review Under The Extended Arrangement – Staff Report; Staff Supplement; And Press Release*, IMF Country Report No. 15/65, IMF, Washington, D.C. 2015
2. *Armenia Country Program Snapshot*, World Bank, Washington, D.C. 2015

⁵⁵ IMF eLibrary Data, Direction of Trade Statistics (DOTS), <http://data.imf.org> (04.04.2016).

⁵⁶ G. Kubayeva, op. cit., s. 10-11; D.G. Tarr, op. cit.

⁵⁷ D.G. Tarr, op. cit.

3. *Armenia Investment, Trade Laws and Regulations Handbook*, Volume 1, International Business Publications, Washington, D.C. 2015
4. Atilgan C. (i in.), *Die Eurasische Union. Ein Integrationsprojekt auf dem Prüfstand*, „KAS Auslandsinformationen” 2/2014
5. *Auswärtiges Amt, Deutschland, Belarus. Grundlinien und Eckdaten der Wirtschaftspolitik, Oktober 2014*, <http://www.auswaertiges-amt.de> (12.12.2014)
6. Balassa B., *The Theory of Economic Integration*, Richard D. Irwin, Homewood, Illinois 1961
7. *Belarusian Yearbook 2014. A survey and analysis of developments in the Republic of Belarus in 2014*, Website of the Expert Community of Belarus Nashe Mnenie (‘Our Opinion’), Agency for Social and Political Expert Appraisal, Vilnius 2015
8. *Białoruś, Mołdawia i Ukraina wobec wyzwań współczesnego świata*, red. T. Kapuśniak, K. Fedorowicz, M. Gołoś, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2009
9. Central Bank of the Russian Federation, <http://www.cbr.ru> (31.03.2016)
10. *Dogovor o Evrazijskom ehkonomicheskom sojuze*, <http://www.eurasiancommission.org> (02.04.2016)
11. Drobyshevsky S., *Russia: Prospects for Growth and Convergence*, [w:] *Think Tank 20: Growth, Convergence and Income Distribution: The Road from the Brisbane G-20 Summit*, Brookings, Washington, D.C. 2014
12. *Economic Analysis (Summary), Country Partnership Strategy: Armenia, 2014–2018*, <http://www.adb.org> (02.04.2016)
13. Fedorenko V., *Eurasian Integration: Effects on Central Asia*, Rethink Paper, Rethink Institute, No. 23, Washington, D.C. 2015
14. Gostomski E., Michałowski T., *Euroazjatycka unia gospodarcza – próba ożywienia instytucjonalnej integracji gospodarczej na obszarze dawnego ZSRR*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2015, nr 41
15. *Gosudarstva – Chleny Tamozhennogo Sojuza i Edinogo Ehkonomicheskogo Prostranstva*, Euroazjatycka Komisja Gospodarcza, Moskwa 2015
16. Hosny A.S., *Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature*, “International Journal of Economy, Management and Social Sciences” 2013, 2(5)
17. *IMF eLibrary Data*, <http://data.imf.org> (01.04.2016)
18. Kawecka-Wyrzykowska E., *Preferencyjne porozumienia handlowe: ułatwienie czy bariera dla wielostronnego systemu handlowego WTO oraz handlu międzynarodowego? (referat przygotowany na konferencję naukową PAN i Rosyjskiej Akademii Nauk, 25-26 czerwca 2013, Warszawa)*, <http://www.kawecka.eu> (19.04.2016)
19. *Kazakhstan Long-Term Ratings Lowered To 'BBB' From 'BBB+' Following Oil Price Decline; Outlook Negative*, Standard & Poors Rating Services, McGraw Hill Financial, February 9, 2015, <http://www.standardandpoors.com/ratingsdirect>.
20. Kubayeva G., *Economic Impact of The Eurasian Economic Union on Central Asia*, Central Asia Security Policy Briefs, No. 20, Bishkek, February 2015
21. *Kyrgyz Republic Overview*, <http://www.worldbank.org> (01.04.2016)
22. Lipsey R.G., *The theory of customs unions: Trade diversion and welfare*, “Economica” 1957, Vol. 24
23. *Macroeconomic Overview of Armenia*, Venue Consulting Group, Yerevan 2014
24. Meade J.E., *The theory of customs unions*, North Holland Publ. Co., Amsterdam 1955
25. Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Committee of Statistics, <http://stat.gov.kz> (01.04.2016)

26. National Statistical Committee of the Republic of Belarus, <http://www.belstat.gov.by> (31.03.2016)
27. *Republic of Kazakhstan, 2015 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report for The Republic of Kazakhstan*, IMF Country Report No. 15/241, Washington, D.C., September 2015
28. Roberts S., *The Eurasian Economic Union: Breaking the pattern of post-Soviet integration?*, The Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, September 2014
29. Russian Federation Federal State Statistics Service, <http://www.gks.ru> (31.03.2016)
30. Satpajew D., *Die Eurasische Wirtschaftsunion als geopolitisches Instrument und Wirtschaftsraum*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, Juni 2014
31. Sharan V., *International Business: Concept, Environment and Strategy*, Dorling Kindersley, Delhi 2011
32. Tarr D.G., *The Eurasian Economic Union among Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia and the Kyrgyz Republic: Can it succeed where its predecessor failed?*, <http://as.vanderbilt.edu> (02.04.2016)
33. *The Kyrgyz Republic: Strategic Assessment of the Economy. Promoting Inclusive Growth*, Asian Development Bank, Mandaluyong City 2014
34. Viner J., *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York 1950
35. Wiśniewska I., *Eurasian integration: Russia's attempt at the economic unification of the post-Soviet area*, OSW Studies, No. 44, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2013
36. *World Development Indicators*, <http://data.worldbank.org> (31.03.2016)
37. *World Economic Outlook Database, April 2016*, <http://www.imf.org> (17.05.2016)

INTERESTS OF THE MEMBER STATES IN THE EURASIAN ECONOMIC UNION

Summary

The article presents the interests of the member countries in the Eurasian Economic Union (EEU), which is formed by Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia and Kyrgyzstan. The author argues that Russia has been involved in the project primarily for geopolitical reasons. Belarus, Kazakhstan, Armenia and Kyrgyzstan have perceived the integration within EEU primarily through the possible economic benefits. While analyzing the interests of the members in the EEU, the author also refers to the development of the economic situation in each country in recent years. The starting point for discussion is the analysis of benefits of economic integration in the light of theory.

Keywords: Eurasian Economic Union, economic integration, Russia, Belarus, Kazakhstan

dr Tomasz Michałowski
Instytut Handlu Zagranicznego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
email: t.michalowski@ug.edu.pl